

NOVO noortestrategie konverents: TÖÖGRUPPIDE KOKKUVÕTTED

Konverentsil osalenute poolt kõige rohkem häält saanud töögruppide ettepanekud:

- **Noorteinfo** maastiku korrastamine, rahastuse ja töökorralduse struktureerimine ning finantseerimise järjepidevuse tagamine.
- Riiklikud õppimis- ja töötoetused **puuetega inimestele** ja riiklik (huviharidus)süsteem, mis aitab puuetega inimestel lüüa kaasa ühiskondlikus tegevuses.
- **Tõrjutuse ja sallivuse** alast pädevust tagav kohustuslik baas- ja täiendõpe kõigile noortega tegelevatele inimestele.
- Julgustada noori oma **noorteühingute kogemusi CVsse kirja panema** ning koolitada noori, et nad oskaks kogemusi atraktiivselt presenteerida.
- **Pakkuda koolides rohkem valik- ja vabaaineid (k.a suhtlemisõpetus)**, et leida oma kirk.
- Suurendada koolihariduses **kodanikuhariduse ja osalusdemokraatia võimaluste tutvustamist**, näiteks läbi õpilasesinduse valimiste edendamise.
- Sisse viia '**mentori**', '**tõlgi**', '**vahendaja**' ametikoht/roll, kes aitab ehitada usaldust noorte ja omavalitsuste, ministriumide ja ühingute vahel.
- Riiklikul tasandil **mitteformaalse õppe tunnustamine võrdselt formaalharidusega**.
- Alaealiste õigusrikkujate ja riskinoorte abistamine läbi **ennetustöö vanemate ja kooliga** - tuleks luua toimivad koostöövõrgustikud.

TÖÖ RISKINOORTE JA ALAEALISTE ÕIGUSRIKKUJATEGA

Grupijuht: Liisa Lillemets

Hetkel toimiva süsteemi plusside ja miinuste märkamine ning parendamine, on kindlasti sisendiks parema ja efektiivsema alaealiste mõjutusvahendite seaduse loomisel, mille muutuse eelnõu on sisse viinud Haridus- ja Teadusministeerium.

Sotsiaal-majanduslikud muutused tingivad järjest enam spetsiifilisemate probleemidega riskinoorte olemasolu, mis vajavad individuaalsemat ning muutunud lähenemist, kui praegune seadus võimaldab.

Töögrupi ettepanekud riiklikul tasandil:

- **Ennetustöö vanematega - kooliga. Tuleks luua toimiv koostöö võrgustik.**
- **Igasse kohalikku omavalitsusse noorsootöötaja - noorsoopolitseinik kooli.**
- **Riiklikult koolitada tugiisikuid (kes oskaks lepitada, leida erinevaid meetmeid vastavalt juhtumitele, jne)**
- **Meetmete kohustuslikkus (mitte vanemate otsustada). Vaadata seadused üle.**
- **Riskinoorele, kuri- väärteo toimepanijale hea eeskuju. Vabatahtlike töö reguleerimise seaduse väljatöötamine ja rakendamine.**

Töögrupis jõudsime järeldusele, et riskinoortega töötamiseks peab suutma vaadelda iga juhtumi tagamaid individuaalselt. Miks on noor riskinoor, mis on teda mõjutanud selles suunas? Miks riskinoorest on saanud kuri- või väärteo toimepanija?

Küsimusele „Kes on riskinoor?“ leidsime väga palju vastuseid.

Kindlasti mõjutab noore sattumist riskinoorte hulka perekond (perekonnata lapsed, asendusperre sattunud lapsed, majanduslikult mitte kindlustatud perekonna lapsed, vanemate hoolimatus/ ajapuudus/ tähelepanematus/ alkoholi probleemid, halb kasvukeskkond, vähene turvalisus jne).

Samuti on riskinoored noored, kes on mingit pidi sattunud vägivalle või kuriteo ohvriks.

Et riskinoorest saaks kuri või väärteo toimepanija on suur mõju nii sisemistel teguritel (isikuomadused, psüühika, stress, enesehinnang jms) kui välistel teguritel (sõbrad, meedia, ühiskond, kasvukeskkond, majanduslik seis jms).

Kindlasti tuleb panustada rohkem ennetustööle nii, et riskinoor ei paneks toime kuri- või väärtegu.

Kui aga noor paneb toime väär- või kuriteo võetakse kasutusele seadusega määratud meetmed. Iga juhtumiga peaks olema rakendatud just antud indiviidile sobivaim meede (olgu see siis hästi läbimõeldud šokiteraapia, rehabilitatsiooni programm või muud).

Töögrupis tuli ettepanekuna ka see, et meetmed ning nende rakendamine võiksid olla astmelised ja korraldatud nii, et neid meetmeid võetakse tõsiselt ja neist õpitakse.

Töögrupis leiti, et erikoolid ei ole head mõjutusvahendid. Samuti on liialt vähe tugiisikuid ning inimesi, kes tegeleks lepitusega.

Kindlasti peaks olema väljatöötatud väga tugev ning kindlalt **toimiv võrgustik** vanematekooli- noorsootöötaja- noorsoopolitseiniku- psühholoogi ja sotsiaaltöötaja vahel.

Töögrupis osales 18 noort. Enamik osalejatest tundis, et antud teema arutamiseks oleks olnud vaja rohkem aega.

Pea kõik noored olid huvitatud edaspidi antud teemal kaasa rääkima. Töögrupi tulemusena on loomisel „töö riskinoorte ning alaealiste õigusrikkujate“ e-maili list.

Kommentaar osalejalt Maris Sillaste:

Teema oli asjakohane. Inimesed töögrupis olid erinevad, oli aktiivseid, mõnel teemal kaasarääkivaid ja ka passiivseid.

Mulle tundus, et noored, kes tulid töögruppi sellepärast, et teema huvitas, kuid ei teadnud midagi, olid napisõnalised. Nad oleksid võinud avaldada rohkem arvamusi ja jagada oma kogemusi.

Seevastu mõned noored lähtusid ainult oma kogemustest ega suutnud näha laiemat pilti. Oli ka osalejaid, kes rääkisid ainult nendel teemadel, mis neid huvitas ja järgmisel teemal ei suudetud enam kaasa mõelda ja mõtted polnud asjakohased.

Üleüldiselt saime väga hea tööga hakkama. Koostöö sujus kõigi vahel hästi, ei mindud vaidlema ja suudeti oodata rääkimisel oma korda. Aega oleks võinud rohkem olla, siis oleks ka sügavamad ja konkreetsemad probleemid esile tõusnud.

Väga positiivne oli see, et enamus inimesed olid eri kohtadest ja erinevate haridustega, mis andis võimaluse saada suurema ülevaate erinevatest valdkondadest ja kohtadest. Selliseid miitinguid võiks olla rohkem. Ajurünnakule mõjus mingil määral ka aja puudus, mis sundis kiiremini ja kompaktsemalt mõtlema.

Kommentaar osalejalt Eliko Roometilt:

Töögrupis arutasime, kuidas toimida alaealiste õigusrikkujatega. Puutun antud teemaga tööalaselt väga palju kokku ning tunnen ennast selles teemas väga nõrgana.

Põhjus on ilmselt meie karistusseadustikus või muudes dokumentides, mis reguleerivad alaealiste õigusrikkujatega tegelemist.

Töögrupis sai arutatud, missuguseid meetmeid väär- või kuritegude korral kasutatakse ning kuidas oleks ikkagi võimalik alaealist rikkujat oma tegude üle vastutama panna. Kuna vastutusele saab võtta alates 14- aastaselt, siis selgus ka töögrupis, **et suurem mure on noorematega**, kes pole veel süüealised. Nende jaoks rakendatakse mõjutusvahendeid, saadetakse alaealiste komisjoni jms. Kuid kahjuks näitavad kogemused, et enamasti piirduakse hoiatustega, suunatakse mõne spetsialisti juurde või määratakse üldkasulik töö.

Viimasega on aga antud juhul nii, et alla 14- aastane pole kohustatud ÜKT-d tegema ning see on justkui soovituslik. Ka meie töögrupis võeti see teema arutlemisele ning jõuti järeldusele, et ÜKT oleks nendele noortele kõige parem mõjutusvahend, kuid see **PEAKS olema KOHUSTUSLIK**.

Olenevalt rikkumisest, määratakse ka lapsevanemale rahatrahve, kuid tihti on see kasutu, kuna lapsevanem ei pruugi suuta omal vastutusel last korrale kutsuda. Kui aga noor ei tunne ennast süüdi, põhjustab see vastutustundetust ning väär- ja kuriteod võivad jätkuda.

Erikooli paigutamine on üks variantidest, aga sinnani on vaja läbida noorel pikk tee ning hetke olukord näitab, et erikoole hakatakse sulgema ning järjest enam peavad koolid, noortekeskused jne nende õigusrikkujatega ise hakkama saama.

Leidsime töögrupis, et üheks heaks variandiks oleks noor koos vanemaga saata kursustele (spetsialisti juurde), mis oleks nii ennetavas mõttes kui ka vastutustunde tekitamiseks üks mõjutusvahend. Sest kindlasti ei piisa ainult noorega tegelemisest, kuna sageli saavad alguse laste rikkumised kodustest probleemidest.

Koolides, noortekeskustes jms tuleks teha rohkem teavitustööd nii õpilastele kui ka täiskasvanutele. See oleks abiks varajaseks märkamiseks ning ennetustööks. Tihti märgatakse alles tagajärge, kuid ei teata põhjust, millest see alguse sai ning kiputakse kasutama valesid mõjutusvahendeid ja meetmeid noore vastutusele võtmiseks.

Leidsime töögrupis, et kindlasti on vaja seadusandluses teha muutusi, sest muidu me ei suuda noori kasvatada vastutustundlikeks ja elus hästi hakkama saavateks inimesteks.

KVALITEETNE NOORSOOTÖÖ

Töögruppi juhtis: Peeter Taim

Juhtmõte: Noorsootöö on siis kvaliteetne, kui see on elukestva õppe põhimõtetest lähtuv!

Eelpool olev juhtmõte koorus välja peale seda, kui kõik töörühma liikmed olid välja öelnud oma arvamuse selle kohta, milline peaks olema kvaliteetne noorsootöö. Töögrupi liikmete arvates on noorsootöö kvaliteetne siis, kui:

- töömeetodid ja lähenemised, mida kasutatakse on õige ajastusega ja korrektsed, sest noortega tööd tehes nii öelda ajale jalgu jäädes võib heal juhul noored endast eemale peletada ja halvemal juhul kasu asemel hoopis kahju tekitada. Korrektne peab olema noorsootöö sellepärast, et kuigi ta on mitteformaalne ja kohati isegi näib familiaarsena, märkavad noored ruttu, kui nendele lähenetakse pealiskaudselt ja mitmeid reegleid eirates.
- see on turvaline, ning seda nii noorsootöö teostajate kui ka selle teenuse kasutajate jaoks. Turvalisuse mõiste on kvaliteetse noorsootöö aspektist lähtuvalt väga laia amplituudiga, sest see kätkeb nii tunnetuslikku kui ka füüsilist tasandit.
- see on motiveeriv ja tekitab noortes tunde, et nad on ühiskonnale vajalikud ja nende tegevus on kasulik nii nende endi arengule kui ka nendega ükskõik, mil viisil kontaktis olevatele inimestele.
- see on kaasav ja paneb noori asju ise tegema.
- see on piisava mehitatusega, mis tähendab seda, et nii riiklikul kui ka kohalikul kogukondlikul tasandil on piisavalt pädevaid spetsialiste töötamiseks noorte arengu tagamise nimel. See pole sugugi kulukas ettevõtmine arvestades asjaolu, millised on noorsootöötajate töötasud ja palju on motiveeritud noori spetsialiste, kes on nõus panustama noorsootöösse ka mitte kõige kõrgema palga eest. Peale seda, kui kvaliteeti tagav spetsialistide hulk on tõestanud noorsootöö tõhusust ja vajalikkust ühiskonnale, tekib ka arusaam, et selline töö väärib ka kõrgemat tasustamist.
- see suunab noori ja annab neile nõu, kuidas asju hästi teha mitte ei kirjuta ette raamistatud ja tihti noortele mittesobivaid käitumismalle.
- on olemas piisav materiaalne baas. Kui noorsootöötajate palgad on väikesed, siis vähemalt nende töömaa ja töövahendid peaks olema kaasaegsed ja kvaliteetsed.
- see on noorele kättesaadav geograafilises mõttes. Noorsootöö asutuse asukoht ei tohiks laias laastus asuda kaugemal kui kahe bussipeatuse kaugusel noore elukohast.
- ühiskonna ning ka noorte endi ootused ja vajadused kattuvad.

- see on teadmiste põhine. Kui noorsootööd teha teadmata asjade ja noorte tegelikku olukorda, teadmata noorte huvisid ja vajadusi, siis see on niigi puudulikke ressursside mõttetu raiskamine.
- kaasatud on ka muud generatsioonid, sest nii nagu pole ükski nähtus ühiskonnas eraldi toimiv, pole ka erinevad vanusegrupid ühiskonnas omapead toimetavad üksused, vaid peavad olema positiivses vastastikku lugupidamist evivas koosluses.
- see käib ajaga kaasas ja mitte häbenema olla moodne nii stilistlikult kui ka tehnoloogilises mõttes.
- see sisaldab eksimisi, sest kui noorsootöö ja selle tegijad ning selles osalejad on eksimatud, siis on midagi viltu ja asjaga peaks juba tegelema muu valdkonna spetsialistid (psühhiaatrid nimelt)
- tekitab kuuluvuse tunnetust ehk tekitab noortes arusaama, et nad on ühiskonnale olulised nii üksikindiviididena kui ka sootsiumi liikmetena.
- see on hooliv. Kujutage nüüd endale ette hoolimatud noorsootööd? Ega pole eriti meeldiv, on ju?
- noorele lähenetakse personaalselt arvestades kõiki tema iseärasusi ja iseloomuomadusi.
- see on koostööd tegev kõigi muude valdkondade esindajatega. Kui ei tehta koostööd ega looda võrgustikke, siis jääb noorsootöö veel pikaks ajaks arusaamatuks ja segaste eesmärkidega mõtetuks asjaks paljudele inimestele.
- see on isikutes mitte kinni olev. See on üks kõige raskemaid ülesandeid!
- infokanalid, mis annavad teada noorsootööst ja selles toimuvast on kindlad ja paigas ning noori on nende olemasolust pidevalt ja piisavalt teavitatud.

Töörühma liikmed tulid arutelu lõpus tõdemusele, et kvaliteedimärk noorsootöös on suhteline mõiste, sest oleneb palju sellest, milliste standarditega võrrelda ja millises keskkonnas seda teostada.

ASUTUSTE JA INSTITUTSIOONIDE VAHELINE KOOSTÖÖ NOORTE KÜSIMUSTES

Töögrupp juhtis: Marti Taru (Tallinna Ülikool)

Vaja on noorte ja asutuste vahelist „mentorit“, kelle ülesanne või roll on kahetine. Ühelt poolt on see aidata KOV ja ministeeriumiametnikel mõista, mida noored tahavad teha. Aidata mõista, milliseid oskusi on selleks vaja ja millised oskused on varasemast tegutsemisest noortel juba olemas.

Noorte jaoks peaks aga mentor olema see, kelle juurde võib tulla nõu ja abi küsima ning saama. See peaks olema keegi, kes julgustab ja toetab noori omade kogemuste põhjal. Mentori roll on tähtis nende noorte jaoks, kes tahavad midagi suuremat korda saata kas organisatsiooni (noorteorganisatsioon või ka kool), kohalikul või riiklikul tasandil ja vajavad selleks ressursse, mida saaks neile võimaldada organisatsioon, KOV, riik, MTÜ, äriettevõtte või veel mõni muu rahastaja.

Mentori roll on toetada noorte(organisatsioonide) ja teiste asutuste, organisatsioonide vahelist koostööd. Noorte mentor võiks olla saadaval ka lihtsalt igapäevaste murede jagamiseks ja nendega tegelemiseks, näiteks kooliprobleemide lahendamiseks, aga ka muude probleemide lahendamiseks.

Mentorlus või mentoring on roll, funktsioon, mille realiseerimiseks on mitmeid võimalusi. Mõeldav on, et see on noortega kokkupuutuvate ametnike töö(aja) osa, mõeldav on, et need on eraldi ametnikud igas ametiasutuses, mõeldav on, et tegemist on eraldi inimestega väljaspool ametiasutusi ja organisatsioone ehk eraldi üksus, mis suhtleb erinevate ametiasutustega ja organisatsioonidega. Võimalikke lahendusi tundub olevat palju.

Oluline aga on riiklikul tasandil toetada uut võimalust noorte(organisatsioonide) ja KOV, riigiametite, MTÜde ning äriorganisatsioonide vahelise usalduse loomiseks, kasvatamiseks, arendamiseks läbi ühistegevuse. See aitaks kaasa nii noorte kaasamisele kui ka noorte arengule.

Noortevaldkond üldiselt vajaks rohkem ühtseid eesmärke ning vähem konkureerimist niigi nappide ressursside nimel. Oleks vaja koostöökogu, kus eri organisatsioonide esindajatel on võimalik läbi rääkida ja kokku leppida ühised eesmärgid ning nende saavutamiseks taotleda ühiselt ka vahendeid, ning liita ka oma organisatsioonide võimalused ja ressursid. See vähendaks kindlasti praegust kaosesarnast olukorda, kus iga asutus võitleb enda säilimise eest.

Koostöökogu üks rolle võiks olla ka kommunikatsioon noortevaldkonna sees erinevate asutuste vahel ning noortevaldkonnast väljapoole. Võimalik, et sellist rolli võiks täita Noortepoliitika Nõukogu, aga see eeldab tegevuses muudatuste tegemist. NPN võiks täita ka valdkonna sisese ja välise teabejagaja ja suhtleja rolli.

NOORTENI INFO VIIMINE

Gruppi juhtis: Maarja-Liis Meremaa

Ettepanekuid riigi tasandil tegutsemiseks:

- Noorteinfo maastiku korrastamine nii virtuaalselt kui ka geograafiliselt (noortekeskuste koondamine, struktureerimine, info kokku kogumine, kokkulepitud infokanalid jms)
- Ühtse toimiva noorteportaali loomine
- Küsitlus Eesti noorte inimeste seas (nii maalt kui ka linnast) ehk "Mari metsast"

Olulised juhtmõtted:

- Noori (7-26) on praegusel hetkel Eestis umbkaudu 25% elanikkonnast ehk ligi 330 tuhat inimest. See on suur osa inimesi ühiskonnas, kes peavad infot saama neile olulistel ja/või huvitavatel teemadel.
- Enamik Eesti noortest pole praegusel hetkel piisavalt informeeritud kõikidest neile pakutud võimalustest, mis jätab nad ilma erinevatest enesearendamise võimalustest.
- Enamik noori pole ka piisavalt teadlikud noore inimese rollist Eesti ühiskonnas, on vaja arendada nende teadmisi noorte õigustest ning kohustustest läbi efektiivsema noorteinfo.
- Informeerimata noortel on keerulisem oma vaba aega kasulikult sisustada, mis võib viia probleemkäitumiseni.
- Praegusel hetkel töötavate noortekeskuste, nõustamiskeskuse, noorteinfoeskuste jms asutuste info levitamise oskusi ning efektiivsust tuleks parandada, et need asutused oleksid nähtavad, oluline info jõuaks igäheni ja oleks vajadusel või huvi korral noorele inimesele saadaval.
- Noortel peaksid olema võrdsed võimalused info kättesaamiseks olenemata sellest, kas noor elab maapiirkonnas või suuremas keskusel, kuna hetkel on suur lõhe maanoore ja linnanoore info kättesaadavuse osas.
- Internetis tegutsevad noorteportaaliid pole noorte seas populaarsed, mis tingib selle, et pole ühtset informatsioonikeskust, kus jooksvalt infot leida.

- Noorte inimeste pikaajaline informatsioonisulg võib ajapikku viia nende osaluse vähenemiseni hariduses, tööhõives ja ühiskonna arendamises.
- Tavainimesel on keeruline vahet teha, mis erinevus on noorteinfo keskusel, noortekeskusel ja avatud noortekeskusel, oluline oleks keskuste võrgustik paremini struktureerida.
- Mujalt on üldiselt kergem ning kiirem infot saada kui keskustest (näiteks koolist, sõpradelt, Facebookist, internetiotsinguid tehes).
- Noortekeskuste kohta on palju eelarvamusi, et see on mõeldud rohkem problemaatiliste noorte jaoks.
- Noorteinfo projektide rahastamine peaks olema strateegiline ja pikaajalisemalt läbimõeldud, mitte projektipõhine.

Osalejate kommentaarid:

- *"Ka plakat jätkuvalt toimib väga efektiivselt info edastajana, internet ei ole veel kõik!"*
- *"Hetkel on suur segadus noorteportaalidega, mida on palju ja mis tulevad ning kaovad kogu aeg. Noored tihtipeale isegi ei teadvusta seda kohta, kust nad mingit infot internetis tegelikult leiavad."*

NOORTE TÕRJUTUSE ENNETAMINE JA VÄHENDAMINE ÜHISKONNAS

Gruppi juhtis: Hanne Kannelmäe

Juhtmõte: alustagem ENDAST ja PRAEGU!

Töögrupis osales 13 inimest, nende seas tulevane pedagoog, noorsootöötajad, kes oma töös tõrjutud noortega kokku puutunud ja noored, kellel koolikiusamisega isiklik kogemus.

Mis on tõrjumine? Sõnastasime tõrjumise definitsiooni järgmiselt:

Tõrjumine on ühe grupi või indiviidi vaimne, sotsiaalne ja/või füüsiline soovimatu eraldatus ühest või mitmest inimesest. Tõrjumises mängivad alati rolli vähemalt kaks osapoolt.

Töö käigus täheldasime ka seda, et kuigi tõrjumist nähakse tihti kui teatud grupi poolt läbiviidavat tegevust (salk õpilasi kiusab üht või mitut kaasõpilast) mõjub ka ühe inimese väljendatud halvaksapanu tõrjumisena, kui tegu on autoriteetse isikuga (õpetaja kohtleb õpilast teistest erinevalt).

Keda tõrjutakse? Peamiste omadustena, mille alusel noori tõrjutakse toodi grupis välja: sotsiaalmajanduslikud võimalused, enamusest või “normist” erinevate isikuomaduste väljendamine, kõrvalekaldumine soorollist või seksuaalne orientatsioon, õppeedukus.

Mainiti ka tervislikku seisundit ning võõristamist muudel, väga pealiskaudsetel põhjustel.

Kes tõrjuvad? Enamasti on tõrjujaks kaasõpilased, vahel õpetajad, perekond ning töökeskkonnas kolleegid ja/või ülemus.

Kuidas tõrjutakse? Tõrjumisel tarvitatakse vaimset, verbaalset ja füüsilist vägivalda: välditakse, häbistatakse, pilatakse, määratakse eriülesandeid ning rünnatakse füüsiliselt. (Loetelu ei ole täielik.)

Mil viisil ennetada ja vähendada tõrjumist?

Töögrupis osalenute hinnangul on üks suuremaid probleeme tõrjumise vähendamise puhul, et noortega tegelvatel inimestel (pedagoogid, nõustajad, noorsootöötajad, laagrikasvatajad jm), kes on tõrjumisjuhtudest enamasti teadlikud, puudub valmisolek juhtumitega tulemuslikult tegelemiseks. Seetõttu pakuti grupi poolt välja kaks üksteisega tihedas seoses olevat riigi tasandil tehtavat ettepanekut:

1. Tõrjutuse ja sallivusalast pädevust tagav baasõpe ja iga kolme aasta järel toimuv täiendõpe kõigile noortega tegelevatele inimestele kohustuslikuks.

2. Riigipoolne püsirahastus tõrjutuse ja sallivusalaste tegevuste elluviimiseks avaliku ja kolmanda sektori läbi.

Tõrjumisalase teadlikkuse tõstmist peeti oluliseks mitte ainult noortega töötavate inimeste seas, vaid laiemalt, kuna tõrjumine ei lõpe, kui kooliüksed noore selja taga kinni vajuvad.

Õhku jäi küsimus, kust leiab nõu, tuge ja mõistmist inimene, kes ise tõrjutava rollis, tõrjumise tunnistaja või tõrjuja. Hetkel puudub kompaktne veebileht, millest oleks abi õpilasele, õpetajale, lapsevanemale, töötajale, kolleegile, ülemusele jne. Tõrjumisega kokkupuutuvad inimesed ei tea, kuhu abi saamiseks pöörduda.

Tähtis on julgustada inimesi tõrjumissituatsioonis sekkuma. Igaüks saab aidata tõrjumist ennetada või vähendada, kui ta võtab vastu otsuse ebaõiglases olukorras reageerida, mitte lasta asjadel temast sõltumata omasoodu kulgeda.

Töögrupp mainiti ühe teadlikkuse tõstmise vahendina teavituskampaaniat, mille abil saaks julgustada inimesi sekkuma, et edaspidi ei öeldaks: “Olen olnud tõrjumissituatsiooni tunnistajaks,” vaid “Olen tõrjumissituatsioonile vahele seganud ning selle lõpetanud.”

Veel toodi tõrjumise ennetamise ja vähendamise abinõudena välja:

- Noortelaagrid, mille sihtgrupiks kiusatavad noored ning kiusajad noored. (Laagrid toimuks eraldiseisvalt.)
- Koolitused ja vestlusgrupid, mis käsitlevad tõrjutuse teematikat, vähemusgruppe ja subkultuure. Pedagoogidele võiks seesuguseid üritusi korraldada näiteks Õpetajate Selts.
- Sama teematika põhjalikum käsitlemine koolitundides õpetajate poolt, kes teemat hästi valdavad.
- Noortealgatuslike tõrjutust ennetavate/ vähendavate projektide läbiviimine. Noorsootöötajate motiveerimine, et nad juhendaks ja julgustaks noori seesuguseid projekte kirjutama.
- Koolipsühholoogid ja nõustajad, kes on koolist sõltumatud, austavad õpilaste privaatsust, ei jaga konfidentsiaalset infot õpetajatega, on usaldusväärsed ja tegelevad tõrjumisjuhtudega põdevalt ning tõhusalt.

Kommentaar osalejalt

Stella Nurmeleht

Mina kui tõrjutusega isiklikult kokku puutunu usun, et idee õpetajate oskuse osas kaasa aidata/rääkida on ülimalt oluline. Siiski, kas õpetajad on just need, kes oleksid võimelised tõrjutule just seda tuge pakkuma, mida nad tegelikult vajavad?

Muidugi on väga oluline, et ka nemad annaksid oma panuse aitamiseks, kuid kas sellest piisaks? Võtaksin näiteks Eesti filmi “Klass”, kus on üks tõrjutu ning terve rühm tõrjujaid.

Oli selgelt näha, et õpetaja andis oma panuse ning vähemalt üritas asja parandada, aga tegelikult tegi see asja ainult hullemaks. On oluline, et kiusaja kui tõrjuja ise oma viga mõistaks. Vastasel juhul on see kui surnud ring.

Mina sain mingil määral tuge kooli psühholoogilt ning õpetajalt, kuid see ei pruugi kõikjal nii olla. Tegelikult on ka mul endal üks idee, mis võib-olla ei aitaks nii väga kaasa otseselt tõrjutuse ennetamisele, kuid aitaks just neid, kes on hetkel sotsiaalselt tõrjutud ning kõige rohkem abi vajavad.

Abivajajate jaoks on olemas psühholoogid ja sotsiaalasutustes pakutavad teenused, aga usun, et kõige paremat abi saab neilt, kes on tõrjutuga samas olukorras olnud.

Kui mina ise probleemi keskmes olin, ei soovinud ma lõpmatuid vestlusi vanemate ning targematega, vaid oleksin soovinud pöörduda inimeste poole, kes on samas olukorras, kes mind mõistaks.

Seetõttu pakuksingi välja idee luua asutused, kuhu saaksid igal ajal minna need, kes on erinevad, teistsugused, tõrjutud, kuid ka need, kes siiralt usuvad, et nendele kohta tavalises ühiskonnas ei ole.

Asutus, kuhu nad saaksid minna ning tegeleda sellega, mida hingest soovivad. Tuba omavahel jutlemiseks, raamatukogu ning kõiksugu erinevad nurgad. Koht, kuhu saaks kuuluda see isiksus, kellel ei olegi mujal kohta.

Kindlasti võiksid toimuda arutelud, ühised väljasõidud. Muidugi võiks käepärast olla ka psühholoog või nõustaja.

Noored tuleksid tõrjutusega paremini toime, kui neil oleks koht, kuhu kuuluda, kus neid kuulataks ning nad poleks oma probleemidega üksi. Koht, kus neile ei vaadataks viltu ega öeldaks halvasti. Siis ei lõpeks ka mõnede noorte elud nii traagiliselt.

Selline oleks minu viis tõrjutuse teemal kaasa rääkida ja kuigi mul polnud võimalust seda motet konverentsil välja tuua on mul hea meel, et sain vähemalt praegu arvamust avaldada. Suured tänud selle torele võimalusele eest ning loodetavasti saame suure tahtejõu ning tööga selle probleemi osas midagi ka ära teha.

Kommentaar osalejalt II

Kadri Ilves

Leidsin, et tõrjutuse teema hõlmab mitut tasandit. Õpetaja, sotsiaalpedagoogi, sots.töötaja, noorsotöö tegija või mõne muu isiku puhul, kes peaks sekkumist korraldama, kas siis ennetuse või mõne hilisema sekkumise puhul, ei saa rääkida sellest ainult ühiskondlikul või gruppide tasandil, vaid peaks alustama üksikust inimesest. Selgitan, mida silmas pean.

Tõrjumine algab iga inimese, ka sotsiaaltöötaja, sees. See on müüt, et üks töötaja või seksuja saab probleemiga tegeleda väljaspool iseennast. Tooksin kogu ühiskonna piltlikult ühe inimese sisse.

Näide: Inimesel on probleeme ülekaaluliste aktsepteerimisega. Tema peres on kõik saledad ja talle on alati jäänud mulje, et ülekaalulised on täielikult ise süüdi, et nii palju söövad ja palju kaaluvad. Tema tunne: ülekaaluline inimene rikub tema maailmas kehtivat reeglit, väärastab tema maailmapilti.

Norm näeb tema jaoks ette, et tuleb olla sale. Inimesel on kinnistunud kuvand ka iseendast kui saledast ja tegelikkuses ta mitte ei aktsepteeri ennast, vaid samastab selle kuvandiga, mis on talle ette antud. Teda kiidetakse ja tema meelest ilmselt ka armastatakse (-lapselik loogika) just sale ja ilus olemise tõttu, aga mitte tingimusteta.

Kui ta astub sellest raamist välja ja hakkab end aktsepteerima ka lahus sellest saledusest ja heast välimusest, siis, olen enam kui kindel, et ta ei tee enam ühelegi teisele inimesele tema kehakaalu tõttu liiga. Tingimusteta armastus on võti.

Kaks üldisemat teed:

Ta teadvustab oma tunnet, vaatab ja tunnetab selle läbi ning tulemuseks aktsepteerib ennast ja ka teist inimest enda kõrval, kes mingit ebameeldivat nähtust esindab. (Sekkuja peaks ära tunnetama tingimusteta aktsepteerimise tunde. Lapselt ja noorelt seda oodata on liig, kui ta pole seda ühegi täiskasvanu peal toimivat näinud.)

Teine variant, ta pöörab kogu selle kaose endast väljapoole ja tõrjub pimesi neid nähtusi nii palju kui vähegi saab. Tema on tõrjuja ning kellestki saab tõrjutu.

Kõik algab ühest inimesest ja minu nägemust mööda oleks kõrk arvata, et mõni spetsialist teab lahendusi ilma, et ta ise eneses neid asju läbi töötaks. See on parimas mõttes nakkav- piisab ühest inimesest olukorras, kes on õppinud tunnetama, mida tähendab "tingimusteta" ning teised tema kõrval saavad vähehaaval samamoodi aimu, mida see endast kujutab.

Alles siis, kui see on ära tabatud, saab liikuda järgmiste tasanditeni ja haarata sellesse grupp (mingis olukorras sekkudes või asju läbi mängides. Selle jaoks on igasuguseid simulatsioonimänge olemas, erinevaid tunnete treeninguid, geštaltteraapilised lähenemised ja ka foorumteater jms) ning ühiskond (luua võimalusi, seadusi, asutusi).

Kommentaar osalejalt III

Andrus Sibul

Tõrjutus on nii laialdane teema, sellel on nii palju aspekte.

Miks nad teisi tõrjuvad?

- Tõrjujat on enda perekonnas mõnitatud, solvatud, maha tehtud ja selle elab tõrjuja koolis või muus avalikus kohas teise peale välja, See võib kesta päevi, kuid, võib-olla isegi aastaid.
- Tõrjujal on igav, talle ei meeldi, kuidas keegi riietub, kuidas ta välja näeb või kuidas räägib. Kui üks juba alustab on väga tõenäoline, et teised jätkavad ja see toob kaasa suures hulgas tõrjujaid.
- On ka selliseid tõrjujaid, kellele lihtsalt ei meeldi tõrjutav, ta ei täida grupi soove, ei tee nagu grupp teeb jne.

Kui tõrjujad ükskord peaksid järele andma on ikkagi kahju tehtud ja see võib olla pöördumatu. Mul on sõpru, kes on kannatanud sellise tõrjutuse all ja lõpptulemus on see, et ta ei julge isegi kellelegi otsa vaadata, kuna ta kardab, et keegi võib teda vaimselt ahistama hakata.

On olnud väga palju juhtumeid, kus tõrjujad on saavutanud sellise taseme teise inimese elus, kus ta on sunnitud lõikuma veene või tegema isegi enesetapu, sest pinge on liiga suur ja sellest on vaja vabaneda. Nad ei näe teist väljapääsu.

Minu arvates on see väga hea ettepanek riigile, et õpetajad ja kõik, kes on kokkupuutes noortega on kohustatud läbima tõrjutuse teemalise koolituse, et nad oskaksid sekkuda ja ennetada tõrjumist.

ÕPPIMINE LÄBI NOORTEÜHINGUS OSALEMISE JA JUHTIMISE

Töögrupp viisid läbi: Laura Õigus ja Kristjan Pomm Eesti Skautide Ühingu

Töögrupis tutvusime Eesti Skautide Ühingu näitel, mida noorteühingutes õpitakse ja kogetakse, kuidas see kõik noori nende õpingute ja edasise elukutsevaliku juures toetab. Leidsime, et mitteformaalse õppe vormis omandatud teadmisi ja kogemusi on võimalik tänasest rohkem teadvustada ja väärtustada.

Noorteühing on noore jaoks võimalus turvalises keskkonnas üksi või koos sõpradega panna vabatahtliku tegevuse vormis proovile oma oskused ja testida enese tugevusi ning leida üles arenguvajadused, mis võivad olla väärtuslikuks sisendiks edasisel kutsevalikul ja haridusteel.

Ideaalis on selle tulemiks teotahteline ja enesekindel ning enese väärtust adekvaatselt hindav noor täiskasvanu, kes oskab teha mõistlikke valikuid nii õpi- kui töökohavalikute osas ja olla ka hinnatud töövõtjaks tööandjale, sest alustada pole vaja kõiges enam nullist.

Töögrupis vaadatud videolugude näitel kogesime, et noorteühingu kogemus on mõjutanud ja aidanud kaasa noorte haridusteele ja elukutsevaliku tegemisel.

Noorteühingus arendatud oskus võib tulevikus kujuneda ettevõtluseks ja mitme loo näitel oli kogemus noorteühingus andnud sisendi kutsevalikusse. Samuti pakkus noorteühingu kogemus mitmel juhul praktilist väljundit formaalhariduses õpitule ning oli abiks kutsetöö tegemisel.

Arutelu käigus leiti töögrupis:

- Teavitada tööandjate katusorganisatsiooni, et julgustada tööandjaid arvestama oma töötajate noorteühingutest saadud kogemusi ning tõsta teadlikkust noorteühingu olemusest ja võimalikust positiivsest mõjust noorele;
- Noori tuleb julgustada CVsse kirja panema ja tööotsimisel kajastama oma noorteühingute kogemust;
- Selleks, et noored noorteühingu kogemustest ja võimalustest teadlikud oleks nähti lahendusena noorteühingute teemalist kursust keskkoolide õppeprogrammides ja noorsootööd õpetavate kõrgkoolide juures anda võimalus noorteühendustel ise oma tegemistest üliõpilastele rääkida ja pakkuda rohkem praktikavõimalusi noorteühingus;
- Noorsootöö nähtavamaks tegemisel pakuti välja, et riiklikul tasandil võiks olla noorsootöö enam tunnustatud (nt riiklik teenetemärk noorsootöötajatele/vabatahtlikele noorsootöötajatele);
- Lisada võimalus ID-kaardile, kus kajastub kogemus ja seos noorteühinguga. Samal eesmärgil võib sisse seada ka nn. kodanikupassi.

Lisaks leiti, et oluline on:

- Toetada noorteühinguid karjäärivalikuga seotud tegevusi oma tegevuskavasse põimima.
- Leiti, et noorte kooliväliste tegevuste valikul on suur roll ka klassijuhatajatel. Seetõttu tuleb regulaarselt nende teadlikust noorteühingutest tõsta. Samuti tuleb tihendada koostööd ka koolidehuvijuhtidega.
- Eesmärgiga suurendada noorteühingutes tehtava töö tulemuslikkust riigi tasandil nähti varianti kaasata poliitikuid/ametnikke noorteühingute tegevustesse (nt. patroonidena või muul moel kaasata ja teavitada noorteühingutes toimuvast). Sedasi on võimalik poliitikutel või ametnikel oma oskusi noorteühingute heaks kasutada.
- Kvaliteetse noorsootöö pakkumise eesmärgil peavad noorteühingud oma ühingusse kaasatud noortele andma tagasisidet nende tegevuse kohta. Aitama näha arenguvajadusi ning tunnustama edusamme.
- Noortejuht peab kaasama noori tegevuse planeerimisse, noorteühing peab pakkuma noortele võimalust kaasa rääkida.
- Tuleb näha noorteühinguid kui häid rahvusvahelise kogemuse pakkujaid. Siinkohal tuleb vajadusel ka noorteühinguid toetada rahvusvahelise võrgustiku loomisel ning noortele rahvusvahelise kogemuse pakkumisel.
- Noorteühingud on osa kohalikust võrgustikust, kes noort tema eluteel toetavad. Selle parimaks korraldamiseks peab olema korraldatud toimiv piirkondlik koostöö noorsootöö valdkondade üleselt.
- Nähti suurt vajadust teha uuring noorteühingute mõju kohta noore arengule. Sedasi on võimalik tõendatult rääkida noorteühingute mõjust ja vajalikkusest ühiskonnale.

Osaleja Kaidi kommentaar:

Väga meeldis töögrupi õhkkond ja läbiviimine (turvaline ja rahulik). Oli aru saada, et töögrupp oli väga läbimõeldult ja põhjalikult ette valmistatud. Väga head olid vaheklipid (videod, mis viisid arutelu edasi).

Tekkis mõte, et äkki oleks võinud arutelude ajal teha väiksemad grupid (nt neljaliikmelised), kes oleksid omavahel seda teemat arutanud ja ettepanekuid teinud ning hiljem suuremas grupis kõik koos kokku võtta.

Mulle tundus, et hetkel olid mitmed osalejad üsna vaiksed (just nooremad ja väiksema kogemusega), väiksemas grupis oleks äkki mõte enam ja julgemalt jooksma hakanud.

Samas töögrupp sujus, mõtted said kirja ning lõppkokkuvõttes tulid head ja konkreetsed ettepanekud. Minu hinnangul saime selle aja jooksul tubli ja arvestatava tulemuse ning täitsime seatud eesmärgi.

RAHVUSVÄHEMUSTE NOORTE OLUKORD JA LÕIMUMINE

Töörühma juhtis: Jaana Kalinistova

Töörühma osalejad jagunesid kolmeks rühmaks ja pakkusid oma lahendused. Lõpus on välja toodud ettepanekud, mis esitati hääletamiseks kõigile konverentsil osalenutele.

Töörühma tööst võtsid osa nii eesti kui vene keelt emakeelena kõnelevad noored Tallinnast, Narvast, Kohtla-Järvest ja Sillamäelt. Osa neist on osalenud aktiivselt ühiskondlikkes tegemistes või noortevahetustes, pooled aga mitte.

Töörühma alguses tõid osalejad välja kõige olulisemad põhjused, miks riik peaks tegelema antud teemaga. Enamasti toodi välja neid probleeme, mis on iseloomulikud rahvusvähemuste noortele. Üldjuhul lähtuti arutelu ajal sellest, et Eesti reaalsuses on iga inimene oluline, sest inimressurss on oluliselt piiratud, ning sellest, et rahvusvähemused ei ole eraldiseisev rühm, vaid ühiskonna võrdväärne osa. Toodi välja järgmised põhjused (ei ole tähtsuse järjekorras):

- Mitmekesisus, peamiselt kultuuriline. Tähendab, et mida mitmekülgsem elanikkond on, seda rikkam ta on.
- Väheene kaasatus ühiskonnaellu, millest tuleneb separatism ja vastuseis üldsusele.
- Väheene informeeritus. Riigi jaoks on oluline, et ka vähemusrahvaste noortel oleks piisavalt infot selleks, et nende tegevused ja ideed jõuaksid üldsuseni, sest need on tihti uudsed ja jõulised.
- Ajaloo erinev käsitus ning erinevad ideoloogiad kooliõppes põhjustavad arusaamatust vähemusrahvuste ja Eesti noorte vahel.
- Väljarände probleem on eriti terav rahvusvähemuste noorte seas, üldhariduse omandamise järel lahkutakse riigist. Siin tuleme tagasi inimressursi tähenduse juurde riigi jaoks.
- Noorte tööhõive on ka oluliselt teravam just rahvusvähemuste esindajate jaoks.
- Tolerantsus ja sallivus on oluline ühtekuuluvustunde ja ka ühise keskkonna loomise jaoks. Tihti saab Eesti ühiskond selle puudumise tõttu kannatada. Tolerantsuse ja sallivuse problemaatikaga on tihedalt seotud kaks probleemi. Esiteks osade kõrgkoolide õppejõudude küündimatus. Teiseks keele õppimise motivatsiooni puudumine mõnedel rahvusvähemuste noortel.
- Tihti puudub rahvusvähemuste noortel kodaniku tunne, mis toob nende kaasa eraldatuse ning põhjustab ka soovi ära sõita või vastanduda riigile.
- Keele kasutamise hirm noortel inimestel, eriti kõrgkoolis eesti keeles õppimise ees.
- Eelarvamused nii põlisrahvaste kui rahvusvähemuste esindajate suhtes, mis mõjutab ka noorte suhtumist ja hoiakuid.
- Meie/nemad vastandamine. Ei ole arusaama, et tegemist on ühe tervikliku

ühiskonnaga.

- Meedia töötamise põhimõtte “peamine, et müüb”. Tihti kasutatakse rahvusvähemuste teematikat ebakorrektselt, toetades üldlevinuid stereotüüpe, luues konflikte või rõhutades rahvusele kohatult. Tihti see on peidetud iseloomuga. Pärast taolist lugemist/vaatamist kujuneb noortel ka vastav hoiak, sest noortel tihti puudub kriitiline suhtumine meediasse.
- Keeleõppe metoodika on nõrk. Seda nii eesti keele, kui ka vene keele õpetamisel koolides.

Seejärel püüdsid töörühma osalejad pakkuda oma lahendused nendele probleemidele. Need lahendused on eraldi dokumendis.

I rühm

Probleem: vähene kaasatus ja informeeritus. Lahendused:

- Põhimõtteline informatsioon lühidalt ka vene keeles. Kõigil olulistel üleriigilistel kodanikke puudutavatel dokumentidel (strateegiatel, kavadel, kasvõi seadustel?) peaks olema kas tervikteksti tõlge või lühike kokkuvõtte **vene (inglise?) keeles**.
- Olulised küsitlused tuleb kogutavate andmete korrektsuse huvides läbi viia emakeeles.

Probleem: Ajaloo erinev käsitus. Lahenduse:

- Täiendkoolitused segagruppides (ideoloogia ühtsus, arusaam)

Probleem: Kodanikutunde puudumine (hirm, keeleõppe metoodika, motivatsiooni puudumine). Lahendused.

- Seire
- Teavituskampaania õigustest
- Riigi identiteet
- Vastastikune lugupidamine motiveerib inimesi kultuuri tundma ja keelt õppima.

Probleem: Noorte tööhõive ja väljaränne

- Riigiprogrammi väljatöötamine

II rühm

1. Vahetusprogrammid.

Kõikvõimalikud vahetusprogrammid, sh klassidevahelised õpilasvahetused eesti ja vene koolides, vahetusprogrammid elamiseks eesti ja vene peredes jne.

2. Keeleõppe (eesti ja vene) metoodika parandamine.

Metoodika parandamine võib toetuda osaliselt mitteformaalsetele õppemeetoditele ja vajab suurem kokkupuudet reaalsete elusituatsioonidega.

3. Meedia järelevalve.

Selleks et vältida tsensuuri ja sõnavabaduse piiramist võiks luua ameti nõuandva iseloomuga, kes teostaks meedia järelevalvet ja tooks välja ebakorrektselt rahvuste käsitlemist meedias.

4. Tasuta ilukirjandusteosed Internetis.

Tegemist on pigem eestikeelsete raamatutega.

5. Audiomaterjalide kättesaadavus (eesti-vene keeleõppeks).

III rühm

1. Haridussüsteem. Huvijuhtide ja õpetajate kompetentsuse tõstmine. Igas koolis peab olema huvijuht.

2. Rohkem koostööd koolitasandil, projektid, vahetusperede programmi taaskäivitamine.

3. Venekeelne informatsioon / riigi poolne informeerimine.

Konverentsil toimunud e-hääletamisele pääsesid järgmised ettepanekud:

- **Vahetusprogrammide suuremahuline elluviimine: vahetuspered, õpilaste vahetusprogrammid koolides (vastastikune)**
- **Vene ja eesti keeleõppe metoodika parandamine eesti ja vene koolides**
- **Uue ameti loomine, kes tegeleb meedia järelevalvega ning toob välja rahvuseid ebakorrektselt käsitlevaid juhtumeid**
- **Tasuta eestikeelsed ilukirjandusteosed Internetis**
- **Kodanikku puudutav info vähemalt lühidalt vene keeles (riigiprogrammid, kavad, strateegiad jne)**

Noorte kaasamine poliitikakujundamisse

Töögrupp juhtis: Liina Hirv

Ettepanekuid riigi tasandil tegutsemiseks:

1. Kaasamise protsessi hõlpsamaks toimimiseks keskkonna loomine: ettevalmistatud ning ajaliselt survestamata info jagamine, konsultatsioonid selle üheseks mõistmiseks, selle järgnev arvamus küsimine.
2. Kaasata läbi uuringute eagrupid lähtuvate meetoditega juba otsustusprotsessi algfaasis, et vältida n-ö kaasamist kaasamise pärast.
3. Arvamuse küsimisel anda kohustuslikus korrad tagasisidet, mil määral ja kuidas on arvamus lõppotsust mõjutanud eesmärgiga motiveerida huvigruppe kaasaraäkima ja ühtlasi survestada otsustajaid arvamust ka arvesse võtma.
4. KOV ja riigi kaasamise puhul näha ette vahendid eestkoste organisatsioonidele oma liikmete hulgas kaasamisprotsessi läbiviimiseks.
5. Kaasamise ja poliitikakujundamise protsessid ja tulemused on avalikud ja kättesaadavad protsessis osalenutele
6. Koolihariduses suurendada kodanikuhariduse ja osalusdemokraatia võimaluste tutvustamist, näiteks läbi õpilasesinduse valimiste edendamise

Juhtmõtted

Kaasamise üle arutlemine eeldab üldisemalt ühist arusaama, millistest komponentidest kaasamine tegelikult koosneb, sest tihtipeale vaadeldakse seda kui ühepoolset ja –kordset protsessi.

Mis see kaasamine siis on?

Kaasamine on mitmeosaline protsess, milles erinevad vastutustasemed langevad kõigile osapooltele. Kaasamine eeldab tugevalt eeltööd informatsiooni edastamise ja teadlikkuse tagamise nimel otsustusprotsessi algataja poolt.

Algataja siinkohal ei pea olema ilmtingimata riigi mõistes otsustaja (ministeerium, KOV), vaid võib olla ka näiteks kitsam huvigrupp või esindusorganisatsioon ning sealjuures ei pea toimuma kaasamine mitte alati n-ö ülevalt alla vaid ka alt üles – sihtgrupp kaasab omaalgatuslikult otsustajaid või esindajaid.

Samas võiks ka juba info jagamise protsess toimuda kahasse kaasatava sihtgrupiga. Niisiis ei toimuks vaid ühe suunaline tegevuse, vaid koostöö. Selle tulemusena oleks järgmine protsess, arvamuse küsimine, samuti efektiivsem, sest olemas oleks seotustunne ning motivatsioon.

Probleemid:

Tagaside selle kohta, kui palju on arvamust arvesse võetud ja kui palju see lõpp otsust on mõjutanud. Selle tulemusena puudub noortel motivatsioon ja levib enam mentaliteet “mina nii kui nii midagi ei mõjuta”. Ühtlasi on küsitav, kas tegelikult üldse võetaksegi küsitud arvamust arvesse.

Segaseks jääb erinevate ettevõtmiste puhul, mis on eesmärk: kas kaasata (eesmärgiga inimesi siduda, tekitada kokkuhoidvustunnet ja aktiivsust suurendada) või midagi muuta (saada konstruktiivset sisendit mingi muudatuse algatamiseks)?

Kodanikuharidus meie koolisüsteemis on täna jätkuvalt puudulik. Selle tulemusena on noorte kaasamine raskendatud nii praegu – sest noortel pole hetkel arusaama oma kaasärääkimise olulisusest ja meetoditest – kui tulevikus – peale ei kasva kaasamisega harjunud ja seda oluliseks pidavat valitsejas- ja ametnikkonda.

Kaasamise meetodikad jäävad tihtipeale soovida – arvamusi küsitakse katuseorganisatsioonidelt väga lühikese tähtajaga, seega on võrdlemisi keeruline olemasolevate piiratud vahendite juures nii operatiivselt liikmeskonna või esindatava sihtgrupi tegelikku ja vahetut arvamust kajastada.

Osaleja kommentaar

Osaleja: Marlen Ulrika Elisabet Kakkori

Noori saab kaasata eagrupidest lähtuvalt, mis seisneb erinevate meetodite kasutamises eri vanuses noorte jaoks. Lapsi saab kaasata alg- ja põhikoolis mängudega – simulatsioonid kergemas mõttes, kus nad saavad ka ära tuua oma vajadused ja huvid. Gümnaasiste ja üliõpilaste saab juba kaasata töögruppidesse erinevate teemavaldkondadega tegelemisel. Mida töögrupp tegelikult mõtles oli seotud erinevate uuringutega – koolides, ülikoolides, internetis (mitteõppivatele noortele).

Tagasiside andmise kohustuslikuks muutumist mõtlesime mitte ainult arvamuse küsimusel, vaid just kõikidele korraldatavatele konverentsidele, seminaridele, osaluskohvikutele, foorumitele ja ümarlaudadele – kus küsite noorte arvamust ja moodustatakse sellest mõni dokument. Üldjuhul siiani ei jõua info noortele tagasi, et mis sellest dokumendist on saanud – kuhu esitatud, kuidas teiste institutsioonide poolt kommenteeritud (kui üldse).

Põhimõte on selles, et kuigi noorte mõtlemise aktiveerimine on üks korraldatavate ürituste põhjus, siiski kui need üritused räägivad kaasamisest, peaks olem konkreetne tulem noorte panusest nähtav ka noortele.

Samuti rääkisime KOVi poolt eelarves vahendite jaotamist noorteorganisatsioonidele, kes tegelevad noorte kaasamisega riiklikul või KOVi tasandil. Samas selleks on juba olemas projektifondid – Euroopa Noored, TSNA ja ENL.

Viimase suurema punktina pidasime silmas kodanikehariduse edendamist koolides. Lisaks teooriale on kasulik viis seda teha läbi klassivanema, õpilasesinduse valimistesüsteemi arendamise. Samuti ühiskonnaõpetuse õpetajad võiksid rääkida noorte võimalustest osaleda rohkem – millised noorte organisatsioonid eksisteerivad ja kuidas saab poliitika kujundamises kaasa lüüa noorena.

Samuti on hea harjutus kõik erinevad simulatsioonimängud (siis mitte sisendi saamiseks, vaid just noorte arenguks korraldatud üritused). Mudel Euroopa Parlament, European Youth Parliament – head eeskujud olemasolevatest üritustest. Koolides võiks pigem läbi kohustuslike projektipäevade teha Eesti Noorte Parlamenti ja kasvõi Mudel Kohalik Omavalitsuse simulatsioonmänge, samuti Mudel Kohust.

Osaleja kommentaar II

Kadrian Possul

Töörühma teema tundus minule alguses väga lihtne. Kui aga lõpuks antud teemaga tegelema hakkasime, sain alles aru, mida selle teema all mõeltakse. Mina isiklikult jäin töögrupiga rahule.

Hakkasin mõtlema ning avastasin endalegi üllatuseks, et tegelikult kaasatakse noori üpris palju, lihtsalt vahepeal tundub, et meid ei kaasata. On ju palju organeid, mille abil noored oma häält edasi saavad anda ning mina olen kokku puutunud ka juhustega, kus tõesti võetakse ka noori kuulda. Töögrupp oli aga väga vajalik ja kasulik selleks, et saime kaardistada ära mure kohad, et noorte arvamust veel rohkem kuulda võetakse.

ERIVAJADUSTEGA NOORED

Töögruppi juhtis: Sven Kõllamets

Ettepanekuid riigi tasandil tegutsemiseks:

- Puuetega noorte toetamine koos teistega huviringides osalemisel läbi bussiringi, mis viib soovijad huviringi ja tagasi tagamaks suurem sõltumatus lähedastest.
- Tuleks tagada, et igas maakonnas oleks üks ligipääsetav keskkool. Sulgeda tuleks need, mis on vähem ligipääsetavad või raskemini kohandatav.
- Oli pikalt jutuks kuidas puudega inimesed saaksid end paremini kuuldavaks teha ja ideena käidi välja, et Riigikogus ja Volikogudes võiksid olla puudega inimeste teematika istungid koos aktiivse tegevusega.
- Ideena käidi välja ka toetuste ja teenuse mahu tõstmine juhul kui puudegainimene töötab või õppib, kuna ironilisel kombel tõuseb aktiivsuse tõustes väljaminekud erinevatele teenustele nagu iisiklikaibistaja ja invatransport.

Lugu

Soomest:

„Rääkisin loo kuidas elektriratastoolis Soome parlamendi liige Kalle Könkköla tegi selgeks ligipääsetavuse mõiste. Nimelt oli parlamendis oleva wc uks liiga kitsas ja Kalle lubas sama hinna eest tellida uue ukse. Aga ta unustas jälgida ukse kõrgust nagu tema puhul ukse laiust. Nii siis parlamendi saadikud muutkui pead ära löid. Samuti kuidas Kalle rongide ligipääsetavuse nimel elektriratastooliga Helsingist-Turuse (170km) sõitis. Need näited viisid gruppi arutelu sellele kuidas puudega inimesed saaksid end paremini kuuldavaks teha ja ideena käidi välja, et Riigikogus ja Volikogudes võiksid olla iga aasta puudega inimeste teematika istungid koos aktiivse tegevusega.“ – töögrupiduht Sven

Juhtmõtted töögrupi juhilt:

Esmalt selgitasin ühiskondlikehoonete ligipääsetavuse olulisust, et kaasata liikumispuudega noori. Tõin välja lähedaste abist sõltumise probleemistiku.

Samuti on oluline isiklik abistaja ja invatranspordi olemasolu. Osaliste tähelepanu haarasid kaks teematikat keskkoolide ja hariduse üldine kättesaadavus ja huviringides käimine. Tore oli kuulda, et erikooli ei pooldatud just seetõttu kuna peeti oluliseks, et puudega inimesed sulanduksid ühiskonda.

Samas mõisteti „et erikoolid on teatud juhtudel ainuke lahendus ja tavakoolis õppimiseks on vaja tihti lisateenuseid nagu abiõpetaja ja kooliabistaja. Huviringide puhul tekkis vabatahtlike abistajatega bussiringi idee, mis viib ja toob puudega inimesed huvialaringidesse, et vähendada perekonnast sõltumist hobide valikul.

Eriti oluliseks peeti huvialasid, kus saab teiste noortega sõbruneda. Ideena käidi välja ka toetuste ja teenuse mahu tõstmine juhul kui puudegainimene töötab või õppib, kuna ironilisel kombel tõuseb aktiivsuse tõustes väljaminekud erinevatele teenustele nagu isiklik abistaja ja invatransport.

Püüdsin käsitleda ka teisi puudeliike, kuid keeruline on nende probleemidele tähelepanu tõmmata, kui sihtgruppi esindajaid kohapeal pole. Vähestel oli isiklikku kokkupuudet. Kuid mõned näited ma siiski tõin.

- nägemispuudega noor ei saa osaleda seetõttu, et enamik materjale, mis tuleks osalemiseks läbi töötada on kas paberil või sellises (pildiliselt skaneeritud vms) elektroonilises formaadis, et tal pole võimalik seda lugeda; ürituse toimumisest ei saa ta vahel isegi teada, sest reklaam-info on plakati või foto kujul, mitte tekstina, mida ekraanilugemisprogramm loeks ning youtube videol olev oluline tekst pole video kirjelduses tekstina dubleeritud;

- kuulmispuudega noor aga ei saa osa seepärast, et puuduvad vahendid viipekeele tõlgile või verbaalne info pole tekstina esitatud; sh nii koosviibimistel ja aruteludel kui ka nt youtube videotel, kus puuduvad subtiitrid.